

editorial

A VOLTES AMB LA PREVENCIÓ

En els primers anys de la intervenció psicopedagògica pública, la "prevenció educativa" va ocupar, primerament en els equips municipals i posteriorment en els equips de l'administració autonòmica, un paper rellevant entre les funcions que regulaven el seu treball. Així, qüestions com "la prevenció del fracàs escolar", les "relacions entre família i escola", "ajudar a superar la divisió entre educació especial i educació ordinària", el suport a les "aules d'educació especial dels centres ordinaris" o "prioritzar l'educació i la prevenció per sobre de l'assistència i la cura"[1], constituïen argumentacions de fons que nodrien les línies de treball dels equips.

El treball dels serveis psicopedagògics públics s'adreçava, doncs, tant a qüestions referides a aspectes de caràcter estructural del sistema, el "fracàs escolar" o la dicotomia "educació especial - educació ordinària", com a qüestions relacionades amb els processos d'escolarització vinculats a les necessitats individuals dels alumnes o les relacions entre els contextos de vida dels nois i noies. L'entramat d'àmbits d'acció, era -i de fet encara avui continua essent- complex i enormement dinàmic i, com apuntaven (Martín i Solé, 1990), suposava "la intervenció en el context ampli del procés educatiu i es tradueix en diverses tasques atenent a un conjunt de variables, en la seva major part relatives a la configuració i demandes de cada institució escolar concreta"[2]. L'escola, com a àmbit central de la intervenció, i els contextos de vida i creixement, i de manera especial la família, constituïen els nuclis centrals del treball dels serveis.

Els ordenaments administratius (les diferents modificacions que s'han donat en aquests darrers anys en les funcions i línies de treball dels serveis psicopedagògics públics, de manera preocupantment empobrida en els últims articulats de les instruccions de principis de curs o en els esborranys del decret regulador dels serveis educatius), una certa pressió de les associacions de pares de nens i nenes afectats per trastorns i patologies concretes, i la creixent demanda des del sí de les mateixes institucions escolars de "diagnosticar" les dificultats que alguns alumnes presenten en el seu desenvolupament i en la seva resposta escolar, ha portat a anar desvinculant el treball psicopedagògic d'una intervenció més global centrada en el procés d'ensenyament i aprenentatge, en la institució escolar i en les relacions amb els contextos de desenvolupament, especialment el familiar. L'alumne en concret, la "patologia individual", ha anat constituint el centre gravitatori de l'acció psicopedagògica, i el que és greu, s'està convertint en la raó de ser dels equips.

Consolidar aquesta posició professional, la "d'especialista" en

trastorns i patologies vinculades a l'aprenentatge i el desenvolupament, pot suposar no sols la desconfiguració de la intervenció psicopedagògica pública, sinó que la pot advocar a un fracàs anunciat: les exigències de la diagnosi superen els llindars de disponibilitat professional, i la pèrdua de vinculació amb els processos de construcció conjunta de la identitat individual posa en entredit la competència professional, doncs, justament aquesta s'assenta en la vinculació als processos de construcció.

Retornar als postulats preventius, armonitzant-los i adreçant-los a les noves realitats educatives i de construcció de les identitats dels nens i nenes, nois i noies, és avui una tasca urgent i necessària, no només per resituar els elements centrals de la intervenció psicopedagògica pública, sinó perquè ens cal poder donar respostes des d'un enfocament biopsicosocial a les actuals necessitats educatives dels alumnes. No es tracta solament d'ampliar el focus en la nostra intervenció, amplitud per altra banda del tot necessària, sinó d'aprendre a circular i construir realitats conjuntes amb aquells amb qui treballem conjuminant un enfocament "micro", aquell que ens mostra, per tal ser compresa, una realitat particular, amb un enfocament "macro", aquell que ens mostra la globalitat de la realitat particular per poder-la comprendre i actuar-hi. La lectura contextualitzada dels funcionaments personals o actuar sobre els contextos per tal de millor les condicions d'accés i d'actuació de tothom, generant escenaris d'inclusió personal i social, requereix d'una nova conceptualització de la funció preventiva, sense oblidar una de les premisses dels incipients equips psicopedagògics de principis de la dècada dels vuitanta del segle passat, ara fa poc més de trenta anys: "la prevenció és una tasca col·lectiva, multidisciplinària i fonamentalment política, doncs ha de recolzar-se en un concepte de societat. Sense un anàlisi tècnic i polític de fons es corre el risc de caure en el simple pedaç dels problemes, perpetuant la problemàtica profunda"[3].

Joan Serra Capallera

[1] RENAU, D. (1998) *¿Otra psicología en la escuela?*. Barcelona: Editorial Paidós.

[2] MARTÍN, E.; SOLÉ, I. (1990) Intervenció psicopedagògica y actividad docente: claves para una colaboración necesaria. En COLL, C.; PALACIOS, J.; MARCHESI, A. (comps.) *Desarrollo psicológico y educación, II. Psicología de la educación*. Madrid: Alianza Editorial.

[3] CANTÓ, A.; PUIG, J.; RENAU, D. (1979) *Criterios psicopedagógicos de la prevención, asistencia y seguimiento de las minusvalías psíquicas*. Ponència presentada a les I Jornadas Federales sobre la Minusvalía Psíquica. Barcelona.